

Interview met Rita Young (geboren 1933)

Door Pia van der Molen

Mevrouw Rita Young ziet er echt Indisch uit. Ze heeft een verrassend jonge stem. Ze is gehuwd en woont in een wat ouder appartement midden in Nijmegen. Vanuit het raam kijken ze op mooie, hoge, oude bomen. Op de achtergalerij staat ze al te wachten en te zwaaien. Ik moet helemaal op het einde zijn. Binnen is het gezellig, met wajangpoppen aan de muur, en veel groene planten. Foto's van de familie en kleine Indische dingen. We drinken koffie en ik voel me zeer op mijn gemak. Na het gesprek staat de lunch klaar die George, de echtgenoot van Rita, heeft klaargezet. Wat een gastvrijheid. Als ik in de auto stap staan ze voor het raam en zwaaien me ruimhartig uit.

Jeugd

“Ons gezin was Indisch, vader Indisch, moeder Indisch, al van vele jaren terug. En ik was de oudste van drie kinderen en had twee broers. Ik heb er nu nog maar één. Mijn ouders waren import-Depokkers. Mijn vader woonde er al heel lang en mijn moeder niet zo lang. Dat kwam doordat Batavia heel heet was en Depok is iets gematigder wat temperatuur betreft. Dus mijn vader koos ervoor om ieder dag met de trein naar Batavia te gaan om te werken dat vond hij fijner dan in Batavia te wonen. Dus ik heb mijn jeugd tot aan de oorlog in Depok doorgebracht. Het was een heel bijzonder dorp”.

Het dorp Depok

“Depok was over het algemeen protestants-christelijk. Als je daar rondliep, dan zei je tegen iedereen oom en tante. Overall was er wel wat te halen voor kinderen of wat te beleven. Want er werd dodol gemaakt, dodol-Depok, een bepaald soort koek, in blad gerold en aan het station verkocht, een zoetmeel-gerecht. En dat is heel speciaal want dat is nergens anders te krijgen. En ja als dat gemaakt werd, dat vonden wij prachtig, want dat waren hele grote bekkens waar ze dan in roerden en zo van een bepaald recept. Dus dat stukje jeugd van voor de oorlog heb ik daar meegemaakt en dat is heel dierbaar voor me. Want toen was het zo vredig. Voor een kind om daar te leven was heerlijk. Er was heel veel natuur. Onbebouwd stukken grond waar je kon spelen, waar je rond kon sjouwen. Ik ben in Depok naar de Nederlandse school gegaan. Er was ook nog een Nederlands-Indische school en een Indonesische school. Allemaal met Nederlands als voertaal”.

Japanse tijd

“Ik was 8 of 9 toen de oorlog uitbrak. Depok was een rijk dorp, had hele grote landerijen met rijstbouw, en al die rijst werd door de Japanners in beslag genomen.

De Japanse tijd was voor mij als kind heel avontuurlijk. Ook heel hongerig, natuurlijk. Hoewel de Depokkers veel eten hadden, waren wij import en wij kregen dat gewoon niet, dus wij hadden heel weinig rijst en heel weinig groente vooral. Toch zijn we deze periode goed doorgekomen”.

“In 1944 is de spanning met de Indonesiërs al begonnen. Toen was het al zo dat de Indonesiërs niet meer werkten voor ons, wij waren de blanda's (blanken). Wij zaten dan wel

niet in de kampen, maar wij waren wel blanda's. Het groeide zo, Zij kregen van de Japanner hoe langer hoe meer zeggenschap, de Indonesiërs, en zij werden zich ook helemaal bewust dat het land van hun was. En de blanda's die deden niets goed voor hen, volgens hen, dus die moesten er uit.... Op de pasar (markt) werd de situatie steeds moeilijker voor mijn nichtje en mij. Want wij ruilden daar allerhande spullen voor eten. Langzamerhand groeide de dreiging. En dat kwam ook omdat Depok een Protestantse enclave was tussen een Islamitische omgeving. Het was een heel agressieve omgeving geworden”.

Bersiap in Depok

“Na de Japanse capitulatie liepen de dreiging en de spanningen heel erg op. Ik weet nog de nacht voordat de rampokpartij begon, hebben wij allemaal opgezeten, ook de kleintjes. Mijn moeder had ons extra kleren aangedaan. Ik had twee jurken over elkaar aan, twee onderbroeken en zo, omdat, als je moest vluchten dan had je niets te dragen maar dan had je wel die kleren bij je. Dus daarom had ze ons allemaal dubbel aangekleed.

Mijn vader heeft nog geprobeerd hulp te krijgen van de Engelsen. Hij is op de grond van een soort busje gaan liggen, want ze mochten hem niet zien want hij zag er te Europees uit, en twee Depokkers reden de bus. Toen is hij bij de Engelsen geweest. Om hulp te vragen omdat de toestand uit de hand ging lopen. Maar er is niets gebeurd. Hij is weggestuurd. En de volgende dag zijn we ‘gerampokt”.

De aanval

“Overdag zijn ze begonnen. 10 of 11 oktober, dat weet ik niet precies. Wij woonden in een nieuw huis aan het einde van de hoofdweg op de rand van het dorp. Toen het begon, hoorde je overal geroep en geschreeuw: “merdeka” en “boenoeh”. En ze sloegen op de tong-tongs, dat is een houten ding met een gat er in en als je er op slaat maakt dat een enorm hard geluid. Er werd tegelijk aangevallen. Wij waren als eersten aan de beurt, wij hadden een mooi huis.... Mijn vader was op de voorgalerij. Wij liepen aan de achterkant van het huis naar een veilige plek in het bos. Mijn moeder kon bijna niet lopen, omdat ze voelde dat haar man in gevaar was. Mijn opa bleef staan in het gangetje, die zei “laat mij maar zitten of staan, ik ga wel dood, het maakt niet uit.” Mijn vader is toen ook gevlucht en heeft mijn opa onder de arm genomen. Door het prikkeldraad heen met z'n tweeën en zo kwamen zij dus ook aan op de veilige plek in het bos. We hebben daar gewacht tot de herrie over was. Ons huis en alle ander huizen werden totaal vernield. Alles wat er in stond, wat ze niet konden gebruiken, matrassen opengesneden, kapok er uit en de stof meegenomen. Zo hielden ze huis”.

33 doden

“Er zijn ongeveer 33 personen vermoord. We hoorden de verhalen....Een vrouw die bij ons kwam en vertelde hoe haar broer vermoord is. En zij heeft zich in zijn bloed gerold en gedaan alsof ze dood was en dat was haar redding..... En je hoorde van iedereen: die is vermoord, die is vermoord....”

“Het is zo iets emotioneels geweest, het is zo’n trauma geweest. Ik heb er heel veel moeite mee gehad om te verwerken, heel veel moeite. Omdat, je leeft in de Japanse tijd al in angst, want zodra je een Japans petje zag was het fout en moest je maken dat je wegkwam eh... en daarna was het de Indonesiër waar je voor weg moest duiken. En die Indonesiërs hadden allemaal van die wapens, Japanse wapens, en ook samurai-zwaarden. Het is trauma op trauma geweest... (spreekt nu opvallend zacht, PvdM) ik heb heel veel angsten gehad, vooral ... ik heb heel lang niet tegen de nachten gekund, dus de nachten ... ja dat is iets wat ik niet fijn vond. Ik kon beter overdag slapen dan in de nacht.

De meeste nare dingen zijn 's nachts zijn gebeurd. Vooral de nachten waren zo eng.. zo ... je wist niet wat je te wachten stond. Want toen wij ons verstopten in die kuil in het bos, onder de ... in onze tuin, daar hebben we één nacht gelegen omdat de rampokkers niet weg waren en toen zijn die moorden dus gepleegd. Toen zijn ze mensen gaan zoeken, ze hebben ons niet gevonden omdat wij in die kuil lagen, met een man of twintig denk ik. Zij hebben dus met hun lantaarns er overheen geschenen maar ze hebben ons niet gezien.

Nou, dat zijn momenten die je niet vergeet en die heel angstig zijn geweest. Vooral die messen, de messen die ze droegen allemaal een soort van vleesmes, dat heel breed is. Een ‘gollok’ heet het geloof ik. Dat zijn hele enge dingen”.

Dag na de aanval: moord op buurjongen

“De dag, na de rampokpartijen, zijn wij opgepakt. Toen zijn we dus uit die kuil gekomen en naar een huis gelopen van oom ‘Boter’ - iedereen had bijnamen- en daar op een heuveltje gaan zitten. We werden opgepakt door allemaal kleine jongetjes, met van die lange zwaarden die over de grond sleepten: “o, daar zitten er een stel en daar ook nog...”. Alles wat uitkon moesten we uittrekken. Dus mijn vader zat in zijn onderbroek en mijn moeder en ik hadden dan ieder een jurk aan. Mijn vader (*meneer Young was spastisch, en kon niet zo goed lopen –PvdM*) moest ook zijn schoenen uit doen. Hij zei toen: ‘Nou als ik die uitdoe, kan ik niet meer lopen en dan moeten jullie me dragen’. Nou die mocht hij dan aanhouden. Voor de rest liep iedereen op blote voeten.

Toen zijn we naar een huis gebracht van een voormalige vriendin van mijn moeder. Het was een Hollandse vrouw, een vroedvrouw. Het was een heel groot huis, een prachtig, koloniale woning. Met die jongetjes heb ik vaak gespeeld en daar hadden ze een oprijlaan met kanariebomen. Dat zijn een soort van amandelnoten en dat was een laan vol met die bomen en dat was een prachtige laan. En daar zijn we allemaal opgesteld, dus al die vrouwen en kinderen en mannen, en daar is toen die jongen vermoord. Onder onze ogen. Hij was een buurjongen van 18 jaar, een echte Depokker. Hij had zijn haren lang laten groeien. Pas als de Amerikanen kwamen, dan zou hij zijn haar afknippen. Dus hij viel op met dat lange haar.

Hij werd met veel geschreeuw op een stoel gezet, vastgebonden en toen werden... ja.. oren er af, zijn tong uitgesneden, zijn haar afgeknipt natuurlijk want dat was het symbool dat hij zou wachten op de Amerikanen, zo werd hij al bloedend weggevoerd en in een slootje gegoooid. Daar is hij doodgegaan. Zo is dat gegaan.

Toen zijn de vrouwen en kinderen allemaal naar boven gestuurd in dat huis en daar kwam ik met mijn moeder in een kamer te waar ik altijd gespeeld had. Dat was heel vreemd. Daarna van moesten we ons weer allemaal opstellen in die laan en moesten we lopen naar het gemeentehuis. Daar zijn we allemaal, ongeveer 1000 mensen, opgesloten. En de mannen werden in een trein gestopt. Naar Buitenzorg. Mijn opa was er ook bij en die was ik denk bijna 80 en die hebben ze voor een kier van een raam gehouden om de beurt, want die hield het niet. Die had het veel te benauwd. Want alles op die treinen was dichtgespijkerd. Hij heeft het overleefd en is later blind geworden”.

Opsluiting in gemeentehuis Depok

“We werden er allemaal, zo’n duizend mensen, ingepropt. Je kon niet zitten, we moesten allemaal staan. Toen heel langzaam ging het van: die ging zitten en die ging zitten, toen konden wij zitten op de een of andere manier, met de ruggen tegen elkaar. Mijn moeder en ik met de ruggen tegen elkaar en de jongens, mijn broertjes allebei heel dichtbij. Want er waren verschillende lokalen. Er waren tochtdeuren met een open strip aan de bovenkant, maar die zaten dicht. En elke keer zag je de Merdekka-mensen er bovenuit komen en begonnen ze tegen je te schreeuwen Dat zie ik nog wel heel erg voor me. Die hadden ook van die doeken om en ze waren bezig om de brand voor te bereiden. Wij zouden verbrand worden. Ze waren dus bezig om hopen afval, hout en takken en zo om dat gemeentehuis heen te verzamelen en die lagen daar. Zodat de brand erin gestoken kon worden. Want dat gilden ze wel naar ons toe. Dat ze ons gingen verbranden en dat ze ons wel zouden leren wie er de baas was en dat we allemaal dood moesten: ‘Boenoe, boenoe’, dat betekent dood, jullie moeten allemaal dood. Wij werden daar vreselijk bang van”.

Bevrijd

De opsluiting in het gemeentehuis heeft een week geduurd. Toen kwam de bevrijding Door 30 Gurkha’s. Rita Young: “Die stonden daar zomaar, in één keer. Ook Fabricius (*journalist/schrijver die de Engelsen ge-alarmeerd had-PvdM*) stond daar zo maar. In één keer. Met een kapitein van het leger. En wij durfden helemaal niet naar buiten, het werd ook heel stil. Dat geschreeuw hield op en wij wisten niet waarom en daarom waren we zo bang en iedereen dook in elkaar en dacht: ‘O, god nu gaan ze het vuur aanmaken om ons te verbranden. Maar dat was niet zo.

Fabricius en de kapitein wisten dat we er waren maar ze zagen eerst niemand. En toen ze ons ontdekten, liep het hele kamp dus uit. De kapitein heette De Winter, hij vertelde ons dat hij hulp ging zoeken maar dat het even duurde. Toen zijn ze terug gekomen met 30 Gurkha’s En die hebben ons daar een nacht verdedigd. Liggend op hun buik met een stengun voor zich. De Indonesiërs die in schreeuwende hordes aankwamen, hielden ze tegen door met hun stenguns te schieten. De hele horde ging dan weer naar achteren en zo is dat die nacht heen en weer gegaan”.

“De volgende ochtend werd ons verteld dat er een reddingsoperatie zou plaatsvinden en dat ze met auto’s zouden komen. Het waren van die vrachtauto’s met zo’n half doek er

overheen. Daar werden we ingeladen en uiteindelijk naar Buitenzorg, waar we in de wijk Kota Paris werden beschermd door Sikh's en Gurkha's. Daarna gingen we naar en grotere plek, en werden met mijn vader herenigd. Begin juli 1947 gingen we naar Nederland met de Johan van Oldenbarnevelt. Mijn vader was boekhouder maar hij kon geen werk vinden. Uit wanhoop ging hij terug naar Indonesië, waar hij wel een baan kon krijgen. Wij volgden hem in 1950 naar Jakarta. Ik heb daar mijn HBS-diploma gehaald en op mijn 21ste kwam ik weer terug in Nederland."

Trauma's

Mevrouw Rita Young studeerde bedrijfsmaatschappelijk werk en werkte in de gerepatrieerden-zorg van de Nederlands Hervormde Kerk. Zij trouwde in 1957 en kreeg drie kinderen. Gaf taallessen aan buitenlandse vrouwen in Nijmegen en volgde in 1983 een aanvullende studie. Kreeg daarna 10 jaar de leiding over een centrum van buitenlandse vrouwen in Cuijk. Ze heeft nog altijd last van angsten. Overgehouden uit de Bersiap-tijd "De trauma's heb ik in de Bersiap-periode opgelopen. Niet in de Japanse tijd. Hulp daarna was er niet. Je moest zorgen dat je een toekomst opbouwde. Pas na mijn 50ste is het naar boven gekomen...Angsten. Aldoor angst. Angst voor een politie-agent, angst voor ongelukken. Angst voor de nacht. Dat is me toen opgebroken. Nu gaat het weer prima. Ik heb veel interviews gedaan, ik heb geschreven, veel in de BKK (Buitenkampkinderen) gewerkt en daarom is het nu goed met me".

40 jaar later: terug naar Depok

In 1995 is Rita Young teruggegaan naar Depok. Ze ontmoette daar vriendinnen van toen, die er nog woonden. En ze vond het huis terug waarin ze woonde: "Het huis waarin je alles hebt beleefd, dat stond er nog. Nu niet meer. Het was zo bijzonder. Ik was terug, maar nu was ik vrij. Het was allemaal heel ontroerend wat ik meemaakte. Ik was ook heel veel aan het huilen meteen al toen het vliegtuig geland was: tropische lucht en tropische sfeer, dat bracht me helemaal in tranen. Ook in Depok. En één vriendin zei tegen me: "Je ziet toch dat het goed gaat met ons?" Ik zei: " ja dat zie ik ook en dat vind ik ook heel fijn". Het heeft dus helend gewerkt, voor hun ook. En zij brachten dat aan mij over: "Je moet niet meer naar de Bersiap kijken, kijk om je heen, het gaat goed nu..."